

Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Ziyere

Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

**Tarihi ve Kültürel Yönleriyle
ZİYERE**

ISBN 978-625-7676-69-4

DOI 10.14527/9786257676694

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2021, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. A.Ş.ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabin tümü ya da bölümleri, kapak tasarıımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtilamaz. Bu kitap T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinemimize bilgi vermesini ve bandolsuz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilirmektedir.

I. Baskı: Ağustos 2021, Ankara

Yayın-Proje: Özge Yüksek
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Vadi Grup Basım A.Ş.
İvedik Organize Sanayi 28. Cadde 2284 Sokak No:105
Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0312) 394 55 91

Yayınçı Sertifika No: 36306
Matbaa Sertifika No: 49180

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayinevi: 0312 430 67 50 - 430 67 51
Dağıtım: 0312 434 54 24 - 434 54 08
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

05.09.1979 yılında Erzurum'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Erzurum'da tamamladı. 1997 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği bölümünü kazandı. 2001 yılında bu fakülteden mezun oldu ve Sosyal Bilgiler Öğretmeni olarak Erzurum'a atandı. 2005 yılında Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Tarih Öğretmenliği bölümünde Yüksek Lisans öğrenimine başladı. Yüksek lisansı bitirdikten sonra 2011 yılında "Osmanlı Devleti'nde Özel İslam Mektepleri" adlı çalışmasıyla doktorasını tamamladı. 2010-2016 yılları arasında Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi'nde, 2016-2017 yılları arasında Amasya Üniversitesi'nde yardımcı doçent olarak çalıştı. 2018 yılından itibaren Amasya Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde doçent olarak görev yapmaktadır. Yazarın yayımlanmış kitapları ve ulusal-uluslararası dergilerde yayımlanmış makale ve bildirileri bulunmaktadır. Evli ve iki çocuk annesidir.

ORCID No: 0000-0003-4983-9897

TAKDİM

Tarihimizi doğru kaynaklardan öğrenmek, kendimizi tanımak ve geleceğimize ışık tutmak bakımından çok önemlidir. Beldemiz çok köklü bir tarihe sahip olup tarihi kalıntılar içerisinde Aynalı Mağara ve diğer mağaralar Türkler'in Anadolu'ya gelişinden önce de buranın önemli bir yer olduğunu göstermektedir. İslam ordularının zaman zaman akınlar düzenlediği bölgeye Malazgirt Zaferi'nden sonra Türkler yerleşmeye başlamıştır. O tarihlerden itibaren hükümdarların ve padişahların bir dinlenme ve mesire alanı olarak tercih ettikleri Ziyere, tarihi ve kültürel olarak pek çok zenginliklere sahiptir.

Bu zenginliklerin ortaya çıkarılması amacıyla uzun süren bir çalışma döneminden sonra ortaya çıkan bu eser ile geçmişimize dair pek çok bilgiye ulaşılacaktır. Beylikler Dönemi, Selçuklular ve Osmanlılar döneminde adı kaynaklarda köy olarak geçen Ziyere ile ilgili özellikle Osmanlı arşivlerinden elde edilen belgelerle önemli bilgilere ulaşılabilirmiştir. 1958 yılında belediyemizin kurulması ile Ziyere daha da büyümüş ve adı daha sonra Ziyaret olarak değiştirilmiştir.

Ziyaret Belediyesi olarak her zaman bilimsel ve kültürel faaliyetleri desteklemeyi bir görev bildik. Beldemizin tarihine katkı sağlayan bu eserin hazırlanmasında emeği geçen Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT'a Ziyaret halkı adına teşekkürü bir borç bilirim.

**Mehmet UYANIK
Ziyaret Belediye Başkanı**

ÖN SÖZ

Amasya'nın en önemli beldelerinden biri olan Ziyere (Ziyaret), çok uzun bir geçmişe sahip olup Türklerin de Anadolu'ya gelişinden itibaren ilk yerleştiği yerlerdendir. İklimi, verimli toprakları, zengin bağları ile Amasya merkezine çok yakın olması nedeniyle her dönemde cazibe merkezi olmuştur. Uzun bir dönem köy statüsünde bulunan Ziyere 1958 yılında belediyesi kurularak bir kasaba halini almıştır. Tarihi süreç içinde köyleri, bağlı bulunduğu şehrin ve devletin ekonomik, sosyal ve kültürel bağlantıları ile ele alarak değerlendirmek gerekmektedir. Genel itibarı ile tarihte yöneticiler, ulemâ gibi gruplarlarındaki bilgiler daha detaylı olmasına rağmen sosyal ve ekonomik hayatın belki de temelini oluşturan köylülerin yaşam biçimleri, günlük faaliyetleri ile ilgili çalışmalar oldukça azdır. Bu durum özellikle Osmanlı Devleti'nin kurduğu yıllarda kaynakların da yetersizliği nedeniyle daha net bir biçimde görülebilmektedir. Fakat devlet genişleyip büyündükçe daha düzenli bir biçimde defterler ve kayıtlar tutulmakta ve devletin bakiş açısıyla da olsa köyler ile ilgili önemli ölçüde malumat sahibi olunabilmektedir.

Bu çalışma, bir Osmanlı köyü ve Cumhuriyet kasabası olan Ziyere'nin tarihine ışık tutmak ve böylece Türk toplumunun geçirmiş olduğu siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel değişimlerin açıklanmasında yerel bir örnek oluşturulabilmek amacıyla kaleme alınmıştır. Osmanlı idaresi altında Ziyere köyü ile ilgili kaynakların başında Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığına ait Osmanlı Arşivlerindeki belgeler gelmektedir. Bu belgeler içinde nüfus ve temmettuat defterleri köy ile ilgili ayrıntılı bilgiler vermektedir. Ayrıca çeşitli fonlarda köye atama, şikayette, suç, vergi vb konulara ait belgeler de bulunmaktadır. Tüm bu kaynaklar taranarak bazı bilgiler elde edilmiştir. Bunun dışında Amasya tarihine ışık tutan en önemli eserlerin başında gelen Abdîzâde Hüseyin Hüsameddin'in yazmış olduğu "Amasya Tarihi" de faydalanan diğer mühim bir kaynaktır. Köy ile ilgili de malumat veren eser Ziyere'nin önemli simalarına da değinmiştir.

Bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Ziyere adı ve Osmanlı Devleti öncesinde Ziyere ile ilgili kısaca bilgi verilmişdir. Birinci bölümde "Tanzimat Dönemi'ne Kadar Osmanlı İdaresinde

Ziyere” başlığı altında bu dönemde Ziyere’de eğitim, güvenlik ve ekonomik hayat ile ilgili konular incelenmiştir. İkinci bölümde “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Ziyere” başlığı altında özellikle 1844-1845 temettuat defterlerine göre Ziyere köyünün sosyal ve ekonomik durumu ile ilgili bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde “Ziyere’de Önemli Yapılar”, dördüncü bölümde tarih içinde “Ziyere’den Simalar”, beşinci bölümde ise “Türkiye Cumhuriyeti Dönemi’nde Ziyere”, altıncı bölümde “Tanıkların ve Fotoğrafların Dilinden Ziyere” başlığı altında fotoğraflar ve canlı tanıkların ifadeleriyle Ziyere’deki günlük hayatı dair çeşitli bilgilere yer verilmiştir.

Bu kitabın ortaya çıkışmasında desteğini hiçbir zaman esirgemeyen **Ziyaret Belediye Başkanı Sayın Mehmet Uyanık**’a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum ve bizi her zaman sıcak karşılayan misafirperver Ziyere halkına ve belediye çalışanlarına müteşekkirim.

Ayrıca kitabın gözden geçirilmesinde katkıları nedeniyle Doç. Dr. İbrahim Serbestoğlu’na, Arapça ifadelerin Türkçeye aktarılmasında yardımlarını esirgemeyen Sayın Doç. Dr. Recep Orhan Özel’e de çok teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Songül KEÇECİ KURT

ORCID No: 0000-0003-4983-9897

Amasya, 2021

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	v
-------------	---

GİRİŞ

Ziyere Adı.....	4
Osmanlılar'dan Önce Ziyere	7

1. BÖLÜM

TANZİMAT DÖNEMİ'NE KADAR OSMANLI İDARESİNDE ZİYERE

1.1. Osmanlı Klasik Döneminde Ziyere'de Gündelik Hayat	14
1.1.1.Câmiler.....	15
1.1.2. Ziyer'e Güvenlik	20
1.1.3. Ziyer'e Gayrimüslimler.....	25
1.1.4. Ziyer'e Ekonomik Hayat.....	27

2. BÖLÜM

TANZİMAT'TAN CUMHURİYET'E ZİYERE

2.1. 1844-1845 Temettuat Defterlerine Göre Ziyere Köyü'nün Sosyal ve Ekonomik Durumu.....	34
2.1.1. Sosyal Yapı	35
2.1.2. Ekonomik Yapı	42
2.2. Tanzimat Dönemi'nden Sonra Ziyer'e Gündelik Hayat.....	62
2.2.1. Câmiler.....	62
2.2.2. Suç ve Suçlular	65

3. BÖLÜM

ZİYERE'DE ÖNEMLİ YAPILAR

3.1. Ziyere Köprüsü	67
3.2. Zemendu Kalesi.....	67
3.3. Aynalı Mağara.....	67
3.4. Hicâbî Baba Tekkesi.....	72

4. BÖLÜM

ZİYERE'DEN SİMALAR

4.1. Hasan Çelebi (Mevlana Nureddin ez-Ziyârî)	75
4.2. Ziyereli Burhâneddin Mehmed	75
4.3. Takîyeddin Osman Çelebi (Ziyerelizâde)	76
4.4. Abdülkerîm Çelebi (Kerimî).....	76
4.5. Celâleddin Mehmed Çelebi (Îbn Resûl).....	76
4.6. Ahmed Çelebi (Mevlânâ Şemseddin).....	77
4.7. Âdil Bey (Keçizâde)	78
4.8. Ebu Said Ahmed Çelebi (Mevlânâ Şemseddin ez-Ziyârî)	78
4.9. Ahmed Han (Şehzade Sultan)	79
4.10. Behlül Bey (Gazi)	79
4.11. Şücaeddin Ağa (Kara).....	80
4.12. Zülfikar Paşa (Deli).....	80
4.13. Behlül Paşa (Gazi Beyzâde)	84
4.14. Salahaddin Yusuf Efendi (Şeyh).....	84
4.15. Sa'adeddin Mehmed Efendi	85
4.16. İbrahim Efendi (Hacı Îmâm).....	85
4.17. Hasan Efendi (Ziyereli Hocazâde el-Hac)	86
4.18. Hüseyin Efendi (Ziyerelizâde el-Hac)	86
4.19. Hüseyin Ağa (Kazancioğlu el-Hac)	86
4.20. Halil Bey (Yeşenzâde el-Hac)	86

4.21. Hasan Efendi (Ziyereli el-Hac).....	87
4.22. Süleyman Efendi (Ziyereli Müftüzâde es-Seyyid eş-Şeyh)	87
4.23. Hicâbî Abdülbaki Efendi (Şeyh-i Nakşîbendî).....	87
4.24. Ahmed Efendi (Ziyereli Şeyh).....	91
4.25. İbrahim Efendi (Hicabizâde es-Seyyid el-Hac).....	91
4.26. İbrahim Efendi (Hicâbi Damadı el-Hac)	92

5. BÖLÜM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DÖNEMİ'NDE ZİYERE

5.1. Ziyere Halk Odası	94
5.2. Ziyere Belediyesinin Kurulması	95
5.3. Ziyere Belediye Başkanları	96
5.3. Ziyere'de Okullar	100
5.3.1. Ziyaret İlkokulu ve Ortaokulu.....	100
5.3.2. Ziyaret Toki İlk ve Ortaokulu	102

6. BÖLÜM

TANIKLARIN VE FOTOĞRAFLARIN DİLİNDEN ZİYERE

6.1. Ziyere'de Çocuk Olmak	107
6.2. Ziyere'de Kadın Olmak	113
6.3. Ziyere'de Erkek Olmak.....	116
6.4. Ziyere'de Günlük Hayat	121
6.5. Ziyerelilerin Dilinden Hicabi Baba	128
6.6. Köydeki Gayrimüslimler	129
6.7. Yöresel Yemekler.....	131
6.7.1. Keşkek.....	131
6.7.2. Hamur Yahnisi.....	131
6.7.3. Toyga Çorbası.....	132

6.7.4. Bakla Dolması	132
6.7.5. Ekmek Aşı.....	132
6.7.6. Erişteli Pilav	132
6.7.7. Sini Çöreği	132
6.7.8. Etli Bamya	133
6.7.9. Köy Ekmeği.....	133
6.7.10. Unutma Beni Tatlısı.....	134
6.8. Yöresel Kıyafetler.....	135
6.8.1. Tuman veya Bandik	135
6.8.2. Bürük.....	136
6.9. Ziyere Türküleri.....	137
SONUÇ.....	141
KAYNAKÇA.....	143
EKLER	151
1. 1844-1845 Temettuat Defterlerine Göre Ziyere Köyü ile İlgili Kayıtlar.....	151
2. Ziyere'nin Belediye Oluşu.....	175
3. Amasya'nın Ziyere Köyündeki Hacı Ali'nin Bina Ettiği Câmi'ye İmam ve Muallim Tayini	180
4. 1775 Yılında Yazılan Ziyereliler'in Eşkiyatı Şikayetlerine Dair Verdikleri Arzuhal.....	181
5. 1815 Yılında Amasya Sancağında Akdağ Nahiyesinde Ziyere Karyesi Ahalisinin Hizmetleri Karşılığında Vergiden Muaf Olmalarına Dair Hat	183
6. Amasya'da Ziyere Köyündeki Danişmend Mahallesi'ndeki Soğukpinar Camii Hitabetine Hafız Mehmed'in Tayini	184
7. Amasya Kazasına Tâbi Ziyere Köyündeki Keçioğlu Câmi Hitabetinin Tevcihî Hakkında Amasya Kâdısı Habib Efendi Tarafindan Yazılan Arz	185
8. Keçioğlu Câmi ile İlgili Ziyere Ahalisinin Arzuhalı	186
9. Fotoğraflar	187

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1. Ziyere	4
Resim 2. Bugün Keçioğlu Câmi olarak tarif edilen yerde bazı kalıntılar bulunmaktadır. Cin Hamamı olarak bilinen kalıntılar bu bölgeye oldukça yakındır	16
Resim 3. Soğukpinar Câmi.....	63
Resim 4. Günümüzde Ziyere'de Şekerci adlı bir câmi bulunmaktadır	64
Resim 5. Küçük Mağara.....	69
Resim 6. Aynalı Mağara.....	72
Resim 7. Hicabi Baba Câmi ve Türbesi.....	73
Resim 8. İbrahim Dede Türbesi.....	92
Resim 9. Ziyere Halk Odası.....	95
Resim 10. Ziyaret Belediyesi binası.....	100
Resim 11. Ziyere İlkokulu	101
Resim 12. Ziyaret İlk ve Orta Okulu.....	102
Resim 13. Ziyaret TOKİ İlkokulu-Ortaokulu.....	103
Resim 14. Bayram törenlerinde Osmanlı izleri hala yaşatılmaktadır.....	103
Resim 15. Ziyere'de milli bayramlar	104
Resim 16. Bayram törenlerinde Ziyereliler	104
Resim 17. Okul yılları	109
Resim 18. Ziyere'de çocuklar	110
Resim 19. Geçmiş yıllarda muhtemelen bir bayram töreni	110
Resim 20. Ziyere İlkokulu öğrencileri	111
Resim 21. Ziyere çocuklar	112
Resim 22. Ziyere'de kız çocuklar	114
Resim 23. Ziyere'de az sayıdaki kız öğrencilerden biri	114
Resim 24. Ziyereli erkek çocuklar	117
Resim 25. Su dolabı	118
Resim 26. Ziyere'deki su dolabı.....	119
Resim 27. Ziyere'de erkek kıyafetleri.....	120

Resim 28. Ziyere köy meydanı.....	120
Resim 29. Boş vakitlerde yapılan etkinliklerden biri de bahçelerde içilen semaver çayları.....	123
Resim 30. Ziyere düğünü.....	124
Resim 31. Tüfek atışları ve davul-zurna eşliğinde bir düğün alayı	126
Resim 32. Kış düğünü	127
Resim 33. Gelin arabası (Arkada)	127
Resim 34. Hacı Ali Karabıyık'ın mezarı.....	130
Resim 35. Keşkek.....	131
Resim 36. Çörek.....	133
Resim 37. Bamya	133
Resim 38. Köy ekmeği.....	134
Resim 39. Unutma beni tatlısı.....	134
Resim 40. Bandikler	135
Resim 41. Bürük	136

GİRİŞ

Modern tarih yazımının günümüzde makro olandan mikro olan'a doğru bir eğilim içerisinde olduğu düşünülmektedir. Türkiye'de son yıllarda şehir tarihi araştırmaları artmış, Osmanlı döneminde sancak denilen yönetim birimlerinin tarihi ve mikro ölçekte köy tarihleri ile araştırmalar detaylı hale gelmeye başlamıştır. Bu çalışmalar parçadan bütüne ulaşmada bir anahtar görevi üstlenmektedir ve aynı zamanda toplumların yaşadıkları bölgeye karşı daha duyarlı olmalarına da yardımcı olmaktadır.

Ülkemizde Osmanlı döneminde köyler ile ilgili araştırmalarda Halil İnalçık'ın çalışmaları önemlidir. Bu araştırmalarda mirî toprak rejimi ve çift-hane sistemi ve köylü ailesi, birer üretici emek ünitesi olarak değerlendirilen hane kavramı ve vergilendirme sistemi gibi konular ele alınmıştır.¹ Müstakil bir köy tarihi olarak² ve köylerde bulunan Osmanlı eserleri ile ilgili başka çalışmalar da mevcuttur.³

-
- 1 Halil İnalçık, "Köy, Köylü ve İmparatorluk", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi* içinde, Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd. Şti., İstanbul, 1993; Halil İnalçık, "İslam Arazi ve Vergi Sisteminin Teşekkülü ve Osmanlı Devrindeki Şekillerle Mukayese", *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi içinde*, İstanbul, Eren Yayıncılık ve Kitapçılık Ltd. Şti., İstanbul 1993; Halil İnalçık, Osmanlı İmparatorluğu'nda Devlet ve Köylü, İstanbul, İletişim Yayınları, 1991.
 - 2 Enver Konukçu-İbrahim Atnur, *Bir Köy Tarihi: Cinis*, Dergah Yayınları 2010; *Tekkeköy Tarihi* (4 cilt), Editörler: Mehmet Yavuz Erler-Ali Emre İşlek, Ankara Gece Kitaplığı Yayınları 2019.
 - 3 Enver Çakar, "Osmanlı Döneminde Ulukale Köyü", *Fırat Üniversitesi Harrput Araştırmaları Dergisi* C.: V, S.:2, Elazığ, 2018; A. Mesud Küçükkalay, Ayla Efe, "Osmanlı Ziraî Sektörünün Ticarileşibilme İmkâni Üzerine Bir Deneme: 1844-45 Alpu Köyü Örneği", *Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi* OTAM, 2006, 20.20: 245-279; Yusuf Çetin, "Eski Bir Osmanlı Kaza Merkezi Olan Eleşkirt Toprakkale Köyü'nde Osmanlı Dönemi Mezarlıklarını ve Mezar Taşları", *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, 0 (21) , 2010, 35-53; Hasan Uçar, "İrmir Kokluca Köyü'nde Üç Osmanlı Çeşmesi", *History Studies*, C. : 12 S. 1, 2020, 331-360; Erkan Atak, "Tokat

Köy tarihi araştırmaları köyün sosyal, ekonomik ve kültürel yapısının ortaya çıkarılmasıyla birbirine benzeyen birimlerden oluşan Osmanlı tarihinin bütünü hakkında ipuçları elde etmek açısından önemlidir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra da kalkınma ve modernleşme hamleleri bakımından köyler önemli görülmüş ve bu nedenle özellikle köy enstitüleri, köye yönelik politikalar ele alınmıştır. Yakın bir tarihi dönemi ihtiya ettiği için de canlı tanıkların anlatımlarıyla köylülerin anılarına ve hatıralarına yer veren sözlü tarih yöntemi de zaman zaman bu çalışmalarda kullanılmıştır.

Farsça kökenli bir kelime olan köy, Türk Dil Kurumu tarafından “*yönetim durumu, toplumsal ve ekonomik özellikleri veya nüfus yoğunluğu yönünden şehirden ayırt edilen, genellikle tarımsal alanda çalışan, konutları ve öteki yapıları bu hayatı uygun yerleşim birimi*” olarak tanımlanmaktadır.⁴ Türkçede sürekli iskân yerlerinin en küçüğünü ifade etmektedir. 1071 Malazgirt Zaferi'nden itibaren Anadolu'ya gelen Türkmenler'in yerleşik olanları ya doğrudan kendileri köy kurmuşlar ya da daha önceki dönemlerden kalan köylere yerleşmişlerdir. Arapça'da köy anlamına gelen “karye” kelimesi kullanılmaktadır. Osmanlı döneminde de köy için genellikle karye ifadesi kullanılmakta ve arşiv kayıtlarında Ziyere çoğunlukla karye adı olarak geçmektedir.⁵

Bu çerçevede Amasya'nın Ziyere adlı köyü ile ilgili daha önce den tarafımızca temettûat defterleri kullanılarak yapılmış bir makale bulunmaktadır. Bu çalışmayı daha genişletmek amacıyla Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi arşivlerinde Ziyere ile ilgili tespit edilebilen

Çamağzı (Cincife) Köyü'ndeki Osmanlı Dönemi Yapıları”, *Ekev Akademi Dergisi*, C. : 21 S. : 72 ,Güz 2017,109-130; Haldun Özkan, “Torul-Güzeloluk Köyü’nde Osmanlı Dönemi Yapıları”, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.3,S.1, 2010.

4 sozluk.gov.tr(Erişim tarihi: 21.11.2020)

5 Osman Gümüşçü- Mustafa Sabri Küçükasçı, “Köy”, *TDV Islam Ansiklopedisi*, Ek.2.cilt, 2019, s.85-87.

evraklar incelemiş ve Hüseyin Hüsameddin'in "Amasya Tarihi"nde Ziyere ile ilgili bilgiler gözden geçirilmiştir. Ayrıca sözlü tarih yöntemi kullanılıp köyde yaşayanların hafızalarında saklı anılarını da kayıt altına alınarak köyün tarihi aydınlatılmaya çalışılmıştır.

Osmanlı Devleti'nde yerleşik hayatı sosyal yapının temelini şehirliler ve köylüler oluşturmaktır olup nüfusun büyük bir çoğunluğu köylerde yaşamaktadır. Genel olarak ziraatle uğraşan çiftçi köylüler için din ayrimı gözetilmeksızın "reaya" tabiri kullanılmıştır.⁶ Bu köyler dağınık olarak beş-altı haneden oluşabildiği gibi çok daha büyük olabilmektedir. Dört yüz beş yüz hanilik köyler kasaba sayılmaktadır. Buralarda dahi köy hayatı hâkimdir. Müslüman ve gayrimüslimler için ayrı ayrı köyler olabildiği gibi ikisinin bir arada bulunduğu köyler de vardır. Köylerde ev, dükkân, bağ ve bahçeler ve özel mülk haline gelmiş araziler ve vakıf arazileri dışında kalan tarım alanları devlete aittir.

Amasya'ya çok yakın bir mevkide bulunan Ziyere, Türklerin Anadolu'ya gelişinden önce de bir yerleşim yeri olarak var olmuştur. Özellikle Amasya ile Ziyere arasında bulunan Aynalı Mağara'nın kral mezarlari içinde yer alması ve bir ziyaretgâh olarak bilinmesi bunun en önemli kanıtlarındanadır. Ziyere ile ilgili bilgi veren Abdîzâde Hüseyin Hüsameddin'in eserinde eski dönemlerde de burası meşhur bir belde olarak tanımlanmakta suyu gayet soğuk, havası sağlam bir mahalle olarak değerlendirilmektedir. Ziyere, Amasya'nın kuzey doğusunda Akdağ'dan ayrılip Yeşilirmak'a inen dağın eteğinde önündeki derenin doğu kenarındadır. Önceki dönemlerde bağların etrafının duvar ile çevrilmiş olduğu duvar harabelerinden anlaşılmaktadır. Bu bağların kuzeyinde Ziyere'nin bir kalesi olduğu ve buranın körfez bir mevkide olduğundan havasının ağır olduğu ifade edilmiştir.⁷ Kaleler eski dönemlerde dışarıdan gelebilecek tehlikelere karşı ko-

6 Feridun M. Emecen, *Osmanlılar'da Yerleşik Hayat Şehirliler ve Köylüler*, *Osmanlı*, C. 4, 1999, s. 92.

7 Abdîzâde Hüseyin Hüsameddin, *Amasya Tarihi*, C. 1, İstanbul 1329-1330, s. 83